

INTERJÚCSOKOR BÍRÓ ZOLTÁN NYOLCVANADIK SZÜLETÉSNAPIJÁRA

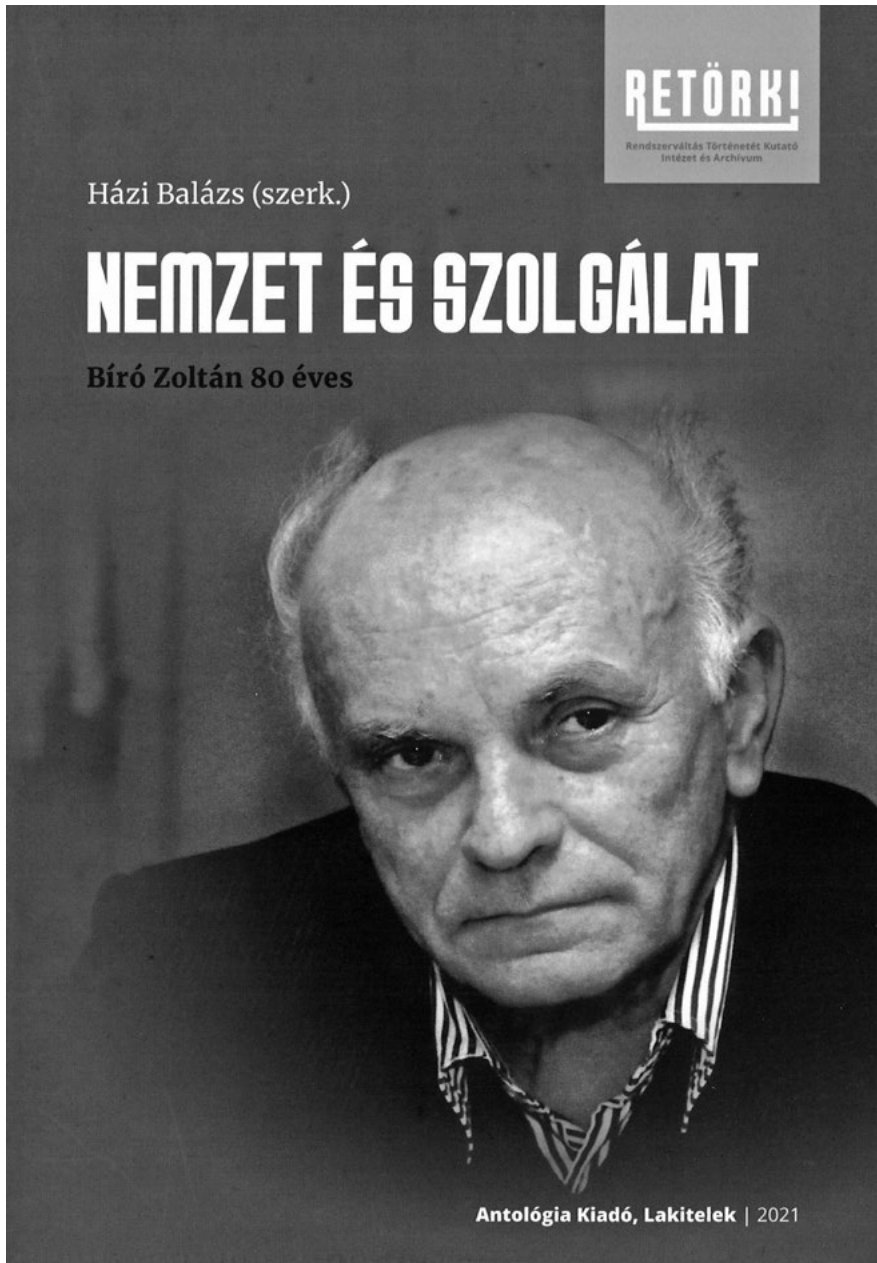
Április 21-én ünnepelte 80. születésnapját Bíró Zoltán irodalomtörténész, az MDF alapító tagja, első elnöke, a Bethlen Gábor Alapítvány kurátora. Erre az alkalomra jelentették meg a *Nemzet és szolgálat* című, Házi Balázs által szerkesztett, a RETÖRKI és a Lakitelek Népfőiskola gondozásában kiadott interjú- és elbeszélésgyűjteményt.

Nyári Gábor, a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum ügyvezető igazgatója a kötet előszavában leszögezi, hogy az 1980-as évek végén Magyarországon „óriási szükség volt az olyan művelt, tisztességes személyekre, mint Bíró Zoltán, akik a változás időszakában képesek voltak a saját érdekeiken felülemelkedve irányt mutatni az egész nemzet számára. Eltelt bő harminc esztendő, de iránymutató gondolatok nem veszítettek aktualitásukból, ajánlott megismerni ezeket mindazoknak, akik Magyarország, a magyarság sorsáért tenni készek.”

Saját politikai életútjára visszatekintve Bíró Zoltán úgy emlékezik: belülről jövő kényszerpálya volt közéleti fellépése, már középiskolásként is „többé-kevésbé lázadó természetű” volt, aki érzékeny az irodalom politikai vonulatára, és ehhez talált is vitára fogékony közeget.

Az 1987-ben indult Magyar Demokrata Fórumot (MDF) évtizedek óta ismert csapattal alapította, „a fő irány a reformkortól jelen lévő gondolat volt, hogy két nagy megoldatlan ügye van ennek a nemzetnek: az egyik a függetlensége, a másik a belső rendjének korszerű kialakítása”. Hozzátette: visszatekintve naivitásnak tűnhet a nemzeti függetlenség gondolata, hiszen ők nem egy újabb szövetségi rendszerhez csatlakozásban gondolkodtak, hanem a szuverén államok Lengyelországtól a Balkánig tartó együttműködésében, amelynek semlegességét nemzetközi szervezetek garantálják. De a valóság rácsúszott arra az elgondolásukra is, hogy „a demokrácia, azzal, hogy magunk döntünk a saját ügyeinkben, valamiféle megbonthatatlan rendet és tisztességes emberi rendet hozhat” – jelezte, hozzáfűzve: „látjuk, hogy nem egészen így van”.

A „harmadik utas” gondolat az MDF-ben „az Antall-kurzussal véget ért”, ezért szervezte meg a kilencvenes évek elején Pozsgay Imrével a Nemzeti Demokrata Szövetséget mintegy korrekciós kísérletként. Sikertelenül – emlékezett vissza Bíró Zoltán. Szavai szerint ma egyetlen politikai erő sem vállalja fel nyíltan az állami, a szövetkezeti és a magántulajdon egyensúlyát hirdető eszmét, „hiszen aki hatalmon van, azzal a saját kényszerpályái azt mondatják, hogy hagyja az illúziókat”, de Orbán Viktor politikája „nagyon erősen hasonlít arra, amit eredetileg az MDF-ben akartunk”: az adott körülmények között – így az ország uniós tagsága mellett – érvényesítve ezt a gondolatot, egyensúlyt tartva a gazdaság szerkezetében éppúgy, mint az ország külpolitikai

elkötelezettségeiben. Azt kell megnéznünk, milyen volt a rendszerváltás valójában, milyen erők torzították az országot, a magyarság ellenében és milyen következményekkel járt mindez – fogalmazott Bíró Zoltán a *Magyar Fórum*nak adott interjújában.

Bíró Zoltán többször hangoztatta, hogy a bizonyos népi-urbánus ellentét nem új keletű dolog volt. Az a 19. században elkezdődött, majd a 20. századot végig jellemezte. Azt tehát nem lehet mondani, hogy hirtelen ezt valaki megbontotta. A Magyar Fórumnak adott egyik interjújában, arra a kérdésre válaszolva, hogy sikertörténetnek tartja-e a rendszerváltást, így fogalmazott: „Egy szóval ezt a kérdést nem lehet megválaszolni, ám sikertörténetként semmiképpen nem vagyok képes értékelni, hiszen az ország belerokkant a privatizációnak nevezett kiárusításba, az igazságtétel ügyében pedig nem történt semmi. Mi annak idején Lakiteleken a nemzet védelmében szükséges érdemi változások megtétele mellett tettünk hitet. Most bő két évtized elteltével világosan látszik, hogy sem az akkori köztársasági elnök, sem az Alkotmánybíróság elnöke, sem az első miniszterelnök abban a kétségtelenül nehéz, bonyolult, több irányból befolyásolt erőterben nem csillogtatta politikai talentumát vagy akaratát.”

Bíró Zoltán a szuverén, harmadik utas politika hirdetőjeként vallja, hogy mindig is számolni kellett és ma is számolni kell azzal, hogy ez a saját utas gondolkodásmód és az „abból fakadó politikai szándék nem nyeri el sem külső hatalmak, sem az eszmei alapokat nélkülöző, csupán pragmatikus és az úgynevezett reálpolitika bűvöletében élő hazai politikai erők tetszését. Erről is bőséges tapasztalatokat szerezhettünk az elmúlt több mint húsz esztendőben. Az önfeladás és öнкиárusítás politikája, mint reálpolitika érvényesült az átmenet során, és ezzel szemben minden saját utas elképzelés egyenesen kártékonynak, korszerűtlen álmvilágnak minősült. Megdicsőült ezzel szemben a nyugati gazdasági és politikai érdekekhez való korlátlan alkalmazkodás, azok kiszolgálásának a gyakorlata, csakúgy, mint korábban a szovjet követelmények ugyanolyan korlátlan kiszolgálása. Új kormányzat és másféle kormányzati törekvések kellettek ahhoz, hogy végre az elmúlt években megérlelődjön és társadalmi méretekben elfogadottá váljon a lehetséges önállóságra való törekvés politikája.”

S valóban, ahogy Nyári Gábor írja az előszóban, az interjúkból „egy olyan személy gondolatai rajzolódnak ki, akiről biztosan tudhatjuk, hogy neve és cselekedetei be fognak kerülni a történelemkönyvekbe.”

MEDVECZKY ATTILA (Magyar Fórum)

EGYSZER MINDEN ÍRÁS VÉGÉRE PONT KERÜL – GERGELY ANDRÁS HALÁLÁRA

1943 végén, 1944 elején minden idők egyik legnagyobb – egyben legvitatottabb életművet alkotó – magyar történésze, Szekfű Gyula a reformkor szabadságért, demokráciáért, társadalmi reformért harcoló értelmiségije, a centralisták elképzeléseiről értekezett. Az Adyt idéző, *Valahol utat veszítettünk* című hosszabb cikksorozat utolsó része 1944. február 27-én jelent meg, mintegy önkéntelenül – vagy nagyon is tudatosan? – a német megszállást előlegezve. Utolsó sorai a feltétlenül szükséges átalakulás kapcsán így hangzottak: „[...] ha a homokóra lefutóban van és azt újra fel kell tölteni, a változás pillanatában mindez lényegtelenné válik. A változásnak pedig egyik előjele, hogy nincsenek többé érvek és ellenérvek, melyeket nem ismernénk, és hogy szó, beszéd, írás végképp kimerül, üressé válik. Egyszer minden írás végére pont kerül.”

Szekfű jó két esztendővel Gergely András születése előtt mondott szavait többszörösen is indokoltnak tartom idézni András halála fölötti megrendülésében és megdöbbenésében, melyet a legpontosabban az fejez ki, „hogyan szó, beszéd, írás végképp kimerül, üressé válik”. András egyik történészi példaképem volt, így nehéz róla elfogódottság nélkül emlékezni. Mint Szekfűt, őt is erősen foglalkoztatta a centralisták tevékenysége, és hozzájuk hasonlóan a saját szakmáján kívül a politika is, különösen a rendszerváltozás idején. (Az MDF alapítói között volt, a párt programjának egyik kidolgozója, 1991–1992-ben a Külügyminisztérium főtitkára. Kétszer volt nagykövet: a Dél Afrikai Köztársaságban /1992–1994/, majd Hollandiában /1999–2002/).